

gröna blad

FÖR LANDSBYGDSFÖRETAGARE
I ÖREBRO LÄN #3 2023

TEMA: Greppa Näringen

Stöd till täckdikning

Vattenplaner på
gårdsnivå

När tamdjur
angrips

Länsstyrelsen
Örebro län

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

8
Gårdsvisa
vattenplaner

10
Rovdjurs-
inventering

4
Greppa
Näringen

12
Växtföljd
nytt grundvillkor

10
Sök stöd för
täckdikning

- 3 Nya sätt att arbeta med vatten
- 4 Greppa Näringens goda råd
- 5 Rådgivningsföretag i Greppa
- 6 Lär mer om vatten och diken
- 6 Sök stöd för våtmark
- 7 Vanliga frågor om diken
- 8 Gårdsvisa vattenplaner
- 10 Sök stöd för täckdikning
- 10 Utbetalningsplan

- 11 Viktiga datum jordbrukarstöd
- 12 Grundvillkor växtföljd
- 13 Uppföljning av jordbruksmark
- 14 Anmäl rovdjursangrepp på tamdjur
- 14 Avliva rovdjur i samband med angrepp på tamdjur
- 15 Nytt biosfärområde
- 16 Kurser och utbildningar

Tema: Greppa Näringen

Det är snart 22 år sedan lantbrukets största miljöprojekt Greppa Näringen startade. Syftet var att genom ökad kunskap och frivilliga åtgärder minska lantbrukets negativa miljöpåverkan. Det är ett långsiktigt arbete men som över tid har visat sig ha positiv effekt och som är en av flera pusselbitar som bidrar till en hållbar livsmedelsproduktion i Sverige.

Nästa nummer delas ut
den 6 december.

Redaktionen

Ann-Sofie Hedberg
010-224 84 26
ann-sofie.hedberg@lansstyrelsen.se

Helena Åkerhielm
010-224 84 27
helena.akerhielm@lansstyrelsen.se

Ingalill Kämmerling
010-224 84 31
ingalill.kammerling@lansstyrelsen.se

Therese Erneskog
010-224 84 22
therese.erneskog@lansstyrelsen.se

Åsa Lindin
010-224 84 32
asa.lindin@lansstyrelsen.se

Gröna Bladet ges ut av
Länsstyrelsen i Örebro län, 701 86 Örebro
Telefon: 010-224 80 00
E-post: grona-bladet.orebro@lansstyrelsen.se
Ansvarig utgivare: Lovisa Forssell

Tryck: By Wind, Ödeshög, 2023
Publikationsnummer: 2023:9
Omslag: Mårten Svensson, Greppa Näringen
Foto ledare: Therese Erneskog
Layout: Länsstyrelsen i Örebro län

Nya sätt att arbeta med vatten

Övergödning är ett miljöproblem som alla känner till. Många vill också bidra till att minska problemen, inte minst lantbrukarna. Genom ett unikt samarbete mellan Jordbruksverket, LRF, länsstyrelserna och flera olika rådgivningsorganisationer startade Greppa Näringen som ett utpräglat övergödningssamarbete i början av 2000-talet. Sedan dess har projektet breddats till att även jobba för att minska utsläpp av klimatgaser, biologisk mångfald och att bidra till en säker användning av växtskyddsmedel.

Sett över hela landet kan övergödning tyckas vara ett mindre problem eftersom knappt 10 procent av sjöar och vattendrag i Sverige är påverkade av övergödning. Men de regionala skillnaderna är stora. I Skåne är till exempel vartannat vatten påverkat av övergödning. I vårt län är siffran ungefär 20 procent och dessa vatten ligger nästan alla i jordbrukslandskapet eller nära tätorter.

Åtgärder för att minska näringsbelastningen på våra vatten började genomföras på 1980-talet och mycket har gjorts sedan dess. Både inom jordbruket och i samhället som stort. Inte minst har rådgivning genom Greppa Näringen bidragit till att förbättra hushållningen med växtnäring på gårdarna.

Hur är det då möjligt att problemet med övergödda vatten kvarstår? Delvis handlar det om att belastningen, trots minskningen, fortfarande ligger på en högre nivå än vad många vatten tål. Hade

näringsbelastningen legat kvar på 1980-tals nivå, då hade problemet med övergödning varit betydligt större nu.

De mest lättplockade frukterna har nu plockats. Att hitta de mindre källor som nu främst bidrar till näringsbelastningen är betydligt svårare än att minska belastningen när den var som störst i början av 1980-talet. I ett EU-finansierat projekt har vi utvecklat en arbetsmetod. Där kombineras lantbrukskonsulternas kompetens med lantbrukarnas lokalkännedom.

På så vis kan riskområdena för näringsförluster inom ett jordbruk identifieras och lämpliga motåtgärder kan tas fram. Arbetsmetoden är helt i Greppa Näringens anda, ett projekt som både miljön och lantbrukaren tjänar på. Några lantbrukares erfarenheter med detta arbetssätt beskrivs i en artikel på sidan 8 i detta nummer.

Att ta fram en vattenplan är dock enbart steg ett i arbetet. För att kunna genomföra åtgärderna i praktiken krävs finansiering och ofta samråd med till exempel markavvattningsföretag. I vissa fall kan även samråd med länsstyrelsen eller dispens från biotopskydd krävas.

Allt detta är en omfattande process som kräver gott samarbete både mellan lantbrukare, men även med myndigheterna. Detta kan lätt bli en oöverstiglig utmaning. I vissa fall kan man få stöd i detta arbete från en åtgärdssamordnare och min förhoppning är att arbetsmetoden framöver kan bli ett verktyg som är till nytta för både lantbrukare och åtgärdssamordnare.

Ernst Witter
Växtnäringsexpert
som går i pension i höst

Rådgivning med GreppaNäringen

Du kanske undrar vad det innebär att vara medlem i Greppa Näringen och hur ett rådgivningsbesök går till.

Som medlem i Greppa Näringen har du möjlighet att få kostnadsfri miljørådgivning där du kan prata om din produktion, både ur ett miljö- och produktionsperspektiv. Målet med rådgivningen är att bidra till minskad miljöpåverkan genom att uppnå största möjliga nytta av dina insatta resurser. Bra för både miljö och plånbok.

Rådgivningsmoduler

Greppas rådgivning är uppdelad i så kallade rådgivningsmoduler. Ämnesområdet är brett, så beroende på vilket område du är intresserad av kan du träffa olika rådgivare, från olika rådgivningsföretag.

Hör gärna av dig själv

Om du är medlem och har en rådgivningsplan kan en rådgivare

kontakta dig och erbjuda ett besök inom de ämnen du har valt. Men du kan också själv kontakta rådgivaren för att boka en tid. Kontaktuppgifter kan du hitta på Greppa Näringens webbplats, www.greppa.nu.

Ett rådgivningsbesök kan ta lite olika tid beroende på vilken rådgivningsmodul det gäller. En kort tid efter besöket ska du få en sammanfattning av rådgivningen i form av ett rådgivningsbrev.

Greppa Näringens rådgivare är upphandlade med medel från EU:s gemensamma jordbrukspolitik vilket gör att den är kostnadsfri för dig som lantbrukare.

- Tänk på att inte avboka rådgivarbesöket med kort varsel om det inte är nödvändigt. Även rådgivarna har fullt schema och kan också ha långt att åka.

- Rådgivarna kan kontakta dig för att boka besök men det mest effektiva är om du själv hör av dig till rådgivaren om dina önskemål.
- Är du osäker på om du är medlem och hur din rådgivningsplan ser ut kan du höra av dig till oss på Länsstyrelsen eller en rådgivare.
- Var gärna förberedd inför besöket. Fråga rådgivaren när ni bokar besöket.
- Rådgivningsbesöken följer en plan som du och rådgivaren lägger upp tillsammans.
- Antalet besök är begränsat, normalt två besök per år. Anledningen är att du ska hinna göra åtgärder som du kan följa upp och utvärdera tillsammans med rådgivaren senare.

Rådgivningsföretag i Örebro län

I länet finns det sex rådgivningsföretag som kan ge enskild rådgivning inom Greppa Näringen. Rådgivningen är indelad i ämnesområden, som olika företag ger råd inom. Utöver enskild rådgivning erbjuds kursträffar och olika beräkningsverktyg.

Om du är medlem i Greppa Näringen kan du kontakta företaget direkt för att boka in din rådgivning. Är du inte medlem kan du kontakta oss på Länsstyrelsen för att stämma av om du ingår i målgruppen och därefter kan vi hjälpa dig att bli medlem. De företag du kan vända dig till är:

Kontaktuppgifter till våra rådgivningsföretag

Startråd, växtnäring, klimat

Erika Vestgöte Dreber, Gård & Konsult, 076-763 38 50

Startråd, växtnäring, mark, markavvattning, biologisk mångfald

HS Konsult AB, Emma Vendel, 018-56 04 18, 070-338 55 58, emma.vendel@hushallningssallskapet.se

Foder, stall

Lantbruksrådgivning i Väst, Maja-Lena Främling, 070-207 51 67, info@lantbruksradivast.se

Våtmarksrådgivning

Naturvårdsgruppen Väst AB, Anders Himmerland, 070-883 65 69, anders@naturvardsgruppen.se
Sören Eriksson Naturvård, 070-746 25 88, soeren@vatmark.se

Startråd, mark, växtskydd, klimat, energi, stall, foder

Växa Sverige, Sofia Werner Hallgren, 010-471 03 38, 0730-94 54 95, sofia.werner-hallgren@vxa.se

Du kan läsa mer om hur de olika rådgivningsmodulerna, är tänkta och vad de innehåller, på webbplatsen www.greppa.nu under "Våra tjänster".

Alla rådgivningsmoduler är inte upphandlade i vårt län. Saknar du en rådgivningsmodul i erbjudandet men som du ändå skulle vilja få kan du kontakta oss på Länsstyrelsen.

Kontakt: Helena Åkerhielm, helena.akerhielm@lansstyrelsen.se, 010-224 84 27

Målgrupp för enskild rådgivning

Enskild rådgivning är i första hand riktad till lantbrukare med mer än 15 djurenheter eller 50 hektar åkermark och som kan förmodas ha behov av miljö- och klimatrådgivning. Begränsningen har dock några undantag, till exempel om din gård ligger nära starkt påverkade vatten. Andra exempel är lantbruksföretag

som bedriver grönsaksproduktion på en mindre areal men som totalt brukar 15 hektar odlingsmark.

Hör gärna av dig om du har frågor om att bli medlem i Greppa Näringen.

Kontakt: Helena Åkerhielm, helena.akerhielm@lansstyrelsen.se, 010-224 84 27.

Räkna själv -verktyg för alla på Greppa.nu

Även om du inte kan eller vill få enskild rådgivning inom Greppa Näringen kan du ändå ta del av Greppa Näringens erbjudande i form av digitala tjänster på webbplatsen eller kurser och utbildningar.

På webbplatsen greppa.nu kan du till exempel göra en växtnärbalans för din gård, som du också kan spara och uppdatera kommande år. Du hittar den under rubriken Räkna själv. Där hittar du:

- Växtnärbalans
- Gödselkalkylen
- Investeringskalkyl
- Höstrappsnurran - hjälp att beräkna kvävegivan på våren
- Ingång till CropSat för precisionsstyrning av gödning
- Kvävesensorberäkning

I höst kommer vi att erbjuda en digital kurs om att tolka växtnärbalansen. Vi informerar om den i vår kalender och i våra nyhetsblad.

Lär om vatten med Greppa Näringen

Markavvattning är en viktig fråga i växtodlingen, oavsett om det är torrt eller blött.

Behöver du komma i gång med underhåll av diken, anlägga våtmark eller behöver ni inspireras i markavvattningsföretaget?

Diken och dränering

Du som är medlem i Greppa Näringen kan få enskild rådgivning om underhåll av diken och översyn av dräneringen som är anpassad för din gård. Under besöket går du tillsammans med en rådgivare igenom och diskuterar din gårds förutsättningar och vilka åtgärder som är lämpliga för dig. Vid ett rådgivarbesök om dikesunderhåll har du också möjlighet att bjuda in dina grannar och träffa rådgivaren tillsammans för att diskutera era gemensamma anläggningar.

I vårt län är det HS Konsult som utför rådgivningen. Du kan kontakta konsulten direkt för att hitta en tid som passar er båda. Eftersom konsulten måste resa en bit är det extra viktigt att hålla kontakt och inte boka av med kort varsel.

Studiecirklar om diken

Har du funderingar kring vad som gäller för markavvattningsföretag? Utöver rådgivning inom Greppa Näringen erbjuder Studieförbundet Vuxenskolan och LRF studiecirklar om "Aktiv förvaltning och underhåll av enskilda samt samfällade diken", med stöd av Landsbygdsprogrammet. I studiecirkeln deltar en cirkelledare som har kunskap om den här typen av frågor. I vårt län kan ni vända er

till Yvonne Gustavsson som är utbildad cirkelledare och som redan har lett flera studiecirklar i länet. Är du intresserad av att delta i en studiecirkel kan du höra av dig till henne direkt på 073-844 76 83 eller anmäla intresse på Studieförbundet vuxenskolas webb, www.sv.se/projekt/vatten.

Våtmarksrådgivning

Om du funderar på att anlägga en våtmark i odlingslandskapet så finns det möjlighet att få rådgivning inom Greppa Näringen. Kontakta någon av de upphandlade konsulterna på sidan 5 för att ta del av rådgivningen. Vi har vi också möjlighet att ordna gruppträffar. Håll utkik efter kurser och träffar i vår kalender.

Sök stöd för att anlägga våtmark

Funderar du på att anlägga en våtmark? Nu kan du som privat markägare lämna en förenklad intresseanmälan via Länsstyrelsens e-tjänst och vi kan guida i processen.

Det du behöver göra är att fylla i intresseformuläret samt bifoga en karta över den tilltänkta våtmarken. Därefter hjälper Länsstyrelsen dig igenom processen av ekonomiska stöd, tillstånd och anmälan. Du kan få ersättning med upp till 90 procent av kostnaden beroende på syftet med våtmarken. En intresseanmälan är inte bindande.

Våtmarkernas funktioner är bland annat att vattnet renas via sin väg genom våtmarken, den förebygger torka och tar emot översvämningar, den ökar den biologiska mångfalden

och fyller på grundvattnet. Vid rätt utformning kan våtmarker även binda kol och därmed lagra växthusgaser. Dessutom lockar en våtmark oss människor för att exempelvis uppleva tofsvipan och grodornas vattenlek på våren eller ta en skridskorunda under vintern. Välkommen in med din intresseanmälan!

Kontakt:

vatmark.orebro@lansstyrelsen.se
eller 010 – 224 86 45,
www.lansstyrelsen.se/orebro
Sök på "Anlägga våtmark".

Vanliga frågor om dikesrensning

Risken för översvämningar vid kraftigt regn och skyfall ökar om underhållet av diken är eftersatt. Men vilka skyldigheter och rättigheter har du?

TEXT: CHRISTIANE KAISER

Du är skyldig att underhålla dina diken så att det inte uppkommer skada på allmänna eller enskilda intressen. En underhållsrensning får ske till befintligt läge och djup, det vill säga att växtlighet och slam rensas bort. En underhållsrensning kräver inte tillstånd, men om fisket riskerar att skadas ska en anmälan först göras till Länsstyrelsen. Glöm inte att du även behöver ta hänsyn till naturmiljön vid rensningar.

Om du känner dig osäker på vad som gäller gå in på Länsstyrelsens webbplats och sök efter dikesrensning, där finns det mycket information om dikesrensning i jordbrukslandskapet.

Här kommer svaren på några vanliga frågor till Länsstyrelsen.

Var hittar jag bestämda dikesprofiler?

Om diket ingår i ett markavvattningsföretag hittar du de bestämda dikesprofilerna i förrättningen. Förrättningshandlingar kan begäras ut från Länsstyrelsen eller i vissa fall från Lantmäteriet.

Vad gör jag om en trumma utgör problem i ett dike?

Finns det en trumma i ett dike som du anser ligger fel eller vars dimension är för liten och det orsakar dämning? Om det inte finns bestämda lägen och dimensioner för trummorna enligt förrättningen så har den som äger trumman bevisbördan på att den inte utgör ett

problem. Prata i första hand med den som är väghållare och/eller ansvarar för trumman. Om ni inte kan komma fram till en lösning och anläggningen skadar något av dina intressen så kan du begära tillsyn av Länsstyrelsen.

Vad kan jag göra om min granne inte rensar sitt dike och jag får allt vatten?

Den som äger ett dike är skyldig att underhålla det så att det inte uppkommer skada på allmänna eller enskilda intressen. Prata med din granne och försök att komma överens om något tillsammans. Om ni inte kan lösa problemet och du har fått en skada kan du begära att länsstyrelsen utövar tillsyn.

Får jag pumpa vatten från ett dike som blivit för grunt?

Att leda bort vatten från ett dike räknas som vattenverksamhet som också omfattas av bestämmelserna i 11 kap. miljöbalken. Beroende på vad och vem som påverkas av bortledningen kan det behövas en anmälan eller tillstånd, eller varken eller. Ta kontakt med oss på Länsstyrelsen eller läs på om Vattenuttag på Länsstyrelsens webbplats. Skriv vattenuttag i sökrutan så hittar du rätt.

När på året skadar jag miljön minst när jag rensar? Finns det olämpliga tider på året för rensning?

Tidpunkten för när man väljer att rensa ett dike är viktig för att förebygga skada. Rensningar ska

därför ske när det är så lite vatten som möjligt, vid lågvattenföring, under perioden juli–september eller under perioden december–februari. Detta med hänsyn till bland annat fåglars häckningsperiod samt laxfiskars lek-, kläcknings och yngelperiod.

Har du fler frågor kring markavvattning kan du kontakta oss på Länsstyrelsen:

Maria Rydstedt, maria.rydstedt@lansstyrelsen.se, 010-224 87 74
Sara Litzell, sara.litzell@lansstyrelsen.se, 010-224 84 59

Gårdsvisa vattenplaner - om lantbrukarna själva får välja

Flera länsstyrelser i Mälardalen/Hjälmarregionen har tillsammans med lantbrukskonsulter tagit fram en metod för rådgivning om åtgärder för bättre vattenkvalitet i sjöar och vattendrag. Syftet är att utifrån observationer i fält och lantbrukarnas kunskaper och lokalkännedom identifiera riskområden för näringsförluster och föreslå lämpliga motåtgärder.

TEXT OCH FOTO: THERESE ERNESKOG

I Örebro län har arbetet med gårdsvisa vattenplaner påbörjats i Askersund. Syftet är att förbättra vattenkvaliteten i Vätterns övre del, Alsen. En handfull lantbrukare samarbetar med rådgivare från Lovanggruppen och Ernst Witter på Länsstyrelsen i Örebro län. Tillsammans försöker de hitta källor till näringsläckage i Donaforsåns avrinningsområde. Fokus har varit att hitta platser som läcker fosfor. Då det i första hand är förluster av fosfor som bidrar till övergödning av sötvatten. En plan för arbetet upprättades av Lovanggruppen, och nu genomförs de åtgärder som planen föreslagit.

Åtgärder lämpliga för platsen
Metoden är intressant och en motsats till dagens generella och breda miljöstöd. Där anläggs våtmarker och skyddszoner vid slutet av näringstransporten. Gårdsvisa vattenplaner fokuserar i stället på att identifiera åtgärder lämpliga för varje plats.

Jag träffar lantbrukarna på plats i Askersund. Vi diskuterar vad som gjorde att de valt att lägga tid och resurser på arbetet med gårdsvisa vattenplaner.

-Jag tycker denna metod är bra, säger Per Willén, lantbrukare i Askersund. Gårdsvisa vattenplaner har inställningen att inte ta bort åkermark utan i stället odla och

producera mera mat. Det känns som rätt väg, fortsätter Per. I arbetet med att hitta gårdens källor av fosforutsläpp är lantbrukarnas kunskaper om de egna fälten viktiga. Något som kännetecknar fosforförluster är att 90 % av förlusterna kan ske från 10 % av arealen och under 1 % av tiden. Vi går ut på Linda Särnholms fält på Linds Prästgård. Där odlar hon tillsammans med maken Jonas och pappa Lars Einarsson spannmål och vall på erosionsbenägen mark. Här har provtagningar, mätning av nederbörd och beräkningar i olika simuleringsprogram visat på platser som läcker fosfor. Resultatet har blivit att två mycket erosionsbenägna öppna

Per Willén, Karl Dufwa, Lars Einarsson och Linda Särnholm framför en nyligen anlagd fosfordamm

diken lagts igen. De har ersatts av en fosfordamm, det vill säga en mindre våtmark specifikt designad för att fånga upp fosfor och jordpartiklar.

-Det har alltid varit problem med öppna diken i dessa fält. Vi har rensat ena året och nästa år har de rasat igen, berättar Lars Einarsson. Jag tycker det låter som en klok åtgärd, men tänker på biotopskyddet. Det är ju inte tillåtet att lägga igen diken i åkermark. Hur har de gått till väga?

Ernst Witter berättar att de i arbetet med gårdsvisa vattenplaner har tänkt tvärtom och utgått från platsens förutsättningar.

-Med kunskap om jordbruket, hydrologi och marklära har vi kunnat påvisa miljönyttan med att ersätta öppna diken med fosfordammen. På så sätt har vi beviljats dispens från biotopskyddet.

Hjälp med byråkratin

Det låter fantastiskt tycker jag. Varför kan vi inte jobba så här med alla miljöstöd? Det skulle ge maximal nytta för både miljön och lantbruket.

-Vårt stora problem har varit att det finns väldigt få rådgivare som har

dess kunskaper, säger Karl Dufwa.

Han är lantbrukare och även styrelseledamot i den förening som de inblandade bildat för att kunna söka projektpengar via LOVA till att genomföra de åtgärder som föreslås. 20 % av kostnaderna får lantbrukarna stå för själva och 80 % finansieras av LOVA. I fem år ska arbetet pågå och ett antal åtgärder ska ske i form av fosfordammar och ett halvtäckt dike.

-De åtgärder vi gör nu skulle vi inte orkat eller kunnat genomföra på egen hand, säger Linda. Byråkratin och en omfattande ansökan hade gjort det omöjligt att genomföra detta utan hjälp av Lovanggruppen och Ernst, fortsätter hon.

Vi går en sväng och tittar på fosfordammen. På väg därifrån stannar vi till vid ett halvtäckt dike, en idag bortglömd metod där högvattenföringen får rinna i en öppen svacka över det underliggande dräneringsröret.

-Enligt erfarenheter från Lovanggruppen är halvtäckta diken en gammal kunskap som fungerar bra, speciellt i erosionskänsliga områden. Men den kunskapen har delvis

försvunnit, säger Ernst Witter.

-Ja, och även om vi skulle vilja börja anlägga halvtäckta diken igen blir det svårt i och med biotopskyddet, inflikar Karl.

Framtidens miljöarbete

Att lantbruket påverkas av vattnet är inget nytt. Sällan är det lagom, oftare för mycket eller för lite vatten. Näringsförluster från jordbruksmark har nära koppling till vattnets vägar i jordbrukslandskapet. Lokalkännedom är A och O för att hitta sätt att ta hand om vattnet som gynnar både jordbruket och miljön. Tre år återstår av projektiden, därefter ska åtgärderna som ska leda till minskade fosforutsläpp vara på plats.

Metoden är helt klart intressant och nyligen blev det klart att Jordbruksverket utlyser åtta miljoner för projekt som liknar detta. Att näringen, rådgivare och myndigheter jobbar tillsammans, för att sätta in åtgärder där det behövs utan att påverka produktionen i någon större utsträckning. Det låter som Gårdsvisa vattenplaner är vägen till framtidens miljöarbete.

Utbetalningsplan för jordbrukarstöden 2023

Nivån på delutbetalningarna är 85 procent stödåret 2023.

Stöd/ersättning	Delutbetalning påbörjas	Slututbetalning påbörjas
Gårdsstöd	Ingen delutbetalning	15 december 2023
Stöd till unga jordbrukare	Ingen delutbetalning	15 december 2023
Nötkreatursstöd	Ingen delutbetalning	15 december 2023
Ersättning för ekologisk produktion	Ingen delutbetalning	April 2024
Ersättning för precisionsjordbruk planering	Ingen delutbetalning	April 2024
Ersättning för kolinlagring och minskat kväveläckage	Ingen delutbetalning	April 2024
Kompensationsstöd	17 november 2023	Januari 2024
Miljöersättning för skyddszoner	17 november 2023	Januari 2024
Miljöersättning för skötsel av betesmarker och slätterängar	17 november 2023	Januari 2024
Miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar	Ingen delutbetalning	15 december 2023
Miljöersättning för hotade husdjursraser	Ingen delutbetalning	15 december 2023
Djurvälfärdsersättningar	Ingen delutbetalning	15 december 2023
Miljöersättning för vallodling ¹	17 november 2023	15 december 2023
Restaurering av betesmarker och slätterängar ¹	Ingen delutbetalning	15 december 2023

¹Det är bara du som har ett pågående åtagande som kan söka utbetalning 2023.

Sök investeringsstöd för täckdikning

Planerar du att täckdika? Ta chansen att söka investeringsstöd till täckdikning.

Stödet till täckdikning ingår i det som kallas investeringsstöd för ökad konkurrenskraft. För täckdikning räcker det med att du har minst 100 000 kronor i stödberättigade utgifter för att kunna söka och du kan få 30 procent i stöd. Du söker det via en e-tjänst på Jordbruksverkets webbplats, www.jordbruksverket.se. Du hittar rätt om du skriver ”Ökad konkurrenskraft” i sökfältet.

Utöver täckdikning finns det även investeringsstöd för att exempelvis

bygga djurstall, växthus, torkning och lagring, eller sätta tak på gödselbrunnen. För att söka stöd till den typen av investeringar behöver du ha utgifter på minst 200 000 kronor. Du kan få stöd upp till 30 procent av stödberättigade utgifter. Undantag är om du är under 40 år, då kan du få 40 procent och gäller investeringen minskad ammoniakavgång, som exempelvis tak på gödselbrunn, kan du få 50 procent. Alla ansökningar kommer att hanteras

inom samma ansökningsomgång. De sökande som har högst poäng prioriteras för att få stöd så långt budgeten räcker. Nuvarande ansökningsomgång pågår fram till 31 december 2023. I denna omgång finns totalt 13 miljoner att fördela till olika investeringar i länet.

Kontakt Länsstyrelsen i Örebro
Rebecca Almgren, 010-224 84 39
Tobias Kindvall, 010- 224 84 42

Viktiga datum för jordbrukarstöd

10 oktober

Du som söker stöd för kolinlagring och minskat kväveläckage

- Söker du stöd för fånggröda är 10 oktober tidigaste datum för att bryta fånggrödorna vallgräs, vallgräs i blandning med vallbaljväxter, vitsenap, oljerättika eller rättika.
- Söker du stöd för mellangröda är 10 oktober tidigaste datum för att bryta mellangrödor.

31 oktober

Aktivitetskrav för gårdsstöd

Söker du gårdsstöd ska det tydligt synas att du har gjort något av det här senast den 31 oktober:

- odlat
- låtit beta
- putsat
- slagit av
- jordbearbetat.

Om det är första året marken ligger i träda behöver du inte utföra någon aktivitet. Det finns några fler undantag, du kan läsa mer om dem på Jordbruksverkets webbplats.

SAM-ansökan

Du kan dra tillbaka hela eller delar av din SAM-ansökan fram till och med den 31 oktober.

1 november

Du som söker stöd för extra djuromsorg får

Några av de aktiviteter som ingår i stödet extra djuromsorg för får ska vara gjorda senast den 1 november. Det gäller följande aktiviteter:

- foderinventering
- foderanalys
- foderstatsberäkningar
- 2 träckprovsanalyser

Du som söker extra djuromsorg suggor

Några av de aktiviteter som ingår i stödet extra djuromsorg för suggor ska vara gjorda senast den 1 november. Det gäller följande aktivitet:

- Minst 2 foderanalyser av foder, vatten eller strömaterial. Totalt ska 3 analyser göras under året. Efter 3 analyser ska du ha minst 1 analys av hygienisk kvalitet eller mögelgifter.

Mer information om djurvälståndssättningarna hittar du på Jordbruksverkets webbplats under stöd > jordbruk, trädgård och rennärning > djur.

1 januari 2024

Du som söker stöd för kolinlagring och minskat kväveläckage

- Söker du stöd för fånggröda får du bryta fånggrödorna höstråg och westerwoldiskt rajgräs, som kan odlas efter rotfrukter, potatis och grönsaker, tidigast 1 januari 2024.
- Söker du stöd för vårbearbetning får du jordbearbeta tidigast 1 januari 2024.

”Om extremt väder är orsaken till att du inte kan uppfylla skötselvillkoren kan det vara ett skäl för att slippa avdrag på jordbrukarstöden. Om du är drabbad ska du kontakta oss på Jordbrukarstöd för en bedömning. Vi behöver informationen för att kunna ta hänsyn till det vid en eventuell kontroll”

Växtföljd -nytt grundvillkor 2024

Det finns begränsningar för hur många år i rad du får odla samma gröda på din mark. Kravet gäller ettåriga grödor på åkermark i hela landet.

Grundvillkorskravet om växtföljd innebär:

- att du ska byta gröda på en tredjedel av din åkerareal varje år
 - att ingen del av arealen får ha samma gröda mer än tre år i rad
- Reglerna i den här texten gäller från år 2024, med år 2023 som första år i växtföljden. Tänk på att du alltså kan behöva byta redan mellan grödan som skördas 2023 och det du sår för att skörda 2024. Reglerna gäller alltså även höstsådden 2023.

Du som har följande produktion är undantagen från grundvillkoret:

- certifierad ekologisk produktion
- en åkerareal som är mindre än 10 hektar
- mer än 75 procent av den stödberechtigande jordbruksarealen som vall och/eller permanent gräsmark
- mer än 75 procent av åkermarken som vall, mark i träda, odling av baljväxter eller en kombination av dessa.

Byta gröda

Varje år måste du byta gröda på minst 33 procent av din åkerareal, förutom efter grödor som är undantagna från kraven på grödbyte.

Det finns dock en specialregel som i vissa fall kan vara användbar för dig som exempelvis har flerårig vall eller träda som roterar i växtföljden. Läs mer om specialregeln på Jordbruksverkets webbplats.

Du får inte heller odla samma gröda mer än 3 år i rad på samma skifte, förutom grödor som är undantagna från kraven på grödbyte. Odlar du samma gröda 4 år i rad på samma yta har du inte uppfyllt kravet för grundvillkoret. Tänk på att olika typer av spannmål samt höst- respektive vårgroda räknas som olika grödor.

Grödor som är undantagna från kraven om grödbyte

- Fleråriga grödor såsom vall, skyddszoner, fältkanter, blommande fältkanter,

fruktodlingar och plantskolor.

- Träda, grönsaker, bär och medicinalväxter.

Du kan i vissa fall få odla majs och färskpotatis längre än 3 år i rad

Det får du om du uppfyller följande:

- Du odlar majs med insådd av vall, bestående av gräs eller gräs i blandning med vallbaljväxter, som du sår senast i juni och som du bryter tidigast 1 mars året därefter. Om du tillämpar detta konsekvent varje år räknas det som mellangroda och gör då att du får odla majs mer än 3 år i rad och kan ändå uppfylla grundvillkoret.
- Du odlar färskpotatis som du skördar före 1 juli och den följs varje år av en eller flera grödor, inklusive fång- och mellangroda, och dessa har en sammanlagd växtperiod på minst 10 veckor.

Uppföljning av jordbruksmark

Från och med i år följs all jordbruksmark upp med hjälp av satellitbilder. Finns det skillnader mellan satellitbilderna och det du har angett i din SAM-ansökan så får du ett brev från oss.

TEXT: ANN-SOFIE HEDBERG

Om du får ett brev

Det finns två saker du kan göra för att slippa avdrag på de skiften där vi har hittat avvikelser i satellitbilderna:

- ändra i din SAM-ansökan
- skicka in foton med hjälp av appen Jordbruksverket Geofoto som visar att marken uppfyller villkoren.

Du måste svara på brevet

Om du får ett brev måste du agera. Ändrar du inte din ansökan eller skickar in bilder via appen Geofoto bedöms din ansökan utifrån uppgifterna i brevet och du riskerar avdrag på dina stöd. Känner du dig osäker på vad du ska göra är du välkommen att kontakta oss på Länsstyrelsen.

Ändra i SAM-ansökan

Behöver du ändra i din SAM-ansökan så gör det så snart som möjligt. Sista dag att ändra grödkod och skiftesgränser är 31 augusti därefter kan du dra tillbaka delar eller hela ansökan fram till 31 oktober.

Appen Geofoto

Om du har gjort något på din mark som gör att marken uppfyller det aktuella villkoret, så kan du visa det genom att skicka in foton på marken, ett så kallat fotosvar.

Tänk på att större delen av skiftet ska gå att se och att foton så tydligt som möjligt ska visa att marken på skiftet uppfyller villkoret.

Du behöver använda mobilappen Jordbruksverket Geofoto både för att ta foton och för att skicka in dem. Foton som du skickar in på annat sätt kommer inte att bli godkända. Sista dag att skicka in fotosvar är den 31 oktober.

Har du frågor eller funderingar?

Du når oss via 0771-67 00 00 eller jordbrukarstod.orebro@lansstyrelsen.se.

Du kan läsa mer om uppföljningen av jordbruksmark på Jordbruksverkets webbplats. Skriv in uppföljning ”jordbruksmark” i sökrutan.

På sidan Uppföljning av jordbruksmark hittar du också länken ”Så använder du appen Geofoto”. Där finns fyra instruktionsfilmer för hur du använder appen.

Att tänka på när du skickar in ett fotosvar via appen Geofoto:

- Bilderna ska tillsammans visa så stor del av skiftet som möjligt, minst 75 procent men gärna hela skiftet och från olika vinklar.
- Bilderna ska visa att villkoret är uppfyllt.
- Du kan endast skicka in ett fotosvar per avvikelse, fotosvaret kan innehålla 2-10 bilder.
- Du kan se i appen om ditt fotosvar är godkänt eller underkänt.
- Om ditt fotosvar underkänns har du möjlighet att du dra tillbaka delar eller hela ansökan fram till 31 oktober.

Anmäl rovdjursangrepp på tamdjur

Om dina tamdjur utsatts för rovdjursangrepp ska du kontakta Länsstyrelsen så snart du kan.

Det är mycket viktigt att alla skador som misstänks vara orsakade av rovdjur anmäls. Ersättning kan betalas ut om besiktning av djuren visar att skadan orsakats av lodjur, varg, kungsörn, järv eller björn.

Gör så här

1. Ring till Länsstyrelsen i Örebro län, 010-224 86 40.

Om djur är skadade ska självklart vård av skadorna först säkerställas. Efter anmälan blir du kontaktad av en besiktningsperson som sedan snarast möjligt kommer till platsen. Besiktningen kostar inte djurägaren någonting.

2. Täck över och lämna djuret eller notera den exakta platsen om du måste flytta djuret.

Platsen för angreppet behöver noteras så exakt som möjligt om djuret ska flyttas. Om dödade djur kan lämnas på plats så ska de täckas över med en presenning eller liknande. Det hindrar räv och fåglar från att äta av djuret tills besiktningspersonen kommit. Undvik att röra vid döda djur.

Avliva rovdjur i samband med angrepp på tamdjur

Ägare eller vårdare av tamdjur har enligt jaktförordningen möjlighet att döda rovdjur som angriper tamdjur, förutsatt att

- du först har försökt att skrämma rovdjuret eller på något annat lämpligt sätt avbryta eller avvärja angreppet, och att
- angreppet är pågående eller det finns skäligen anledning att befara ett angrepp.

Andra personer får också ingripa om det sker på uppdrag av ägaren eller djurvårdaren, eller om det finns skäl för den som ingriper att misstänka att ett sådant uppdrag skulle ha lämnats om det funnits möjlighet.

Du ska anmäla händelsen till Länsstyrelsen genom att ringa till Länsstyrelsen på telefon 010-224 86 40. Låt rovdjuret ligga kvar orört. En besiktningsperson

kommer snarast möjligt till platsen. Länsstyrelsens besiktningsperson besiktar rovdjuret och gör en första bedömning av händelsen. I de flesta fall finns det sannolikt inga skäl att misstänka brott. Vid misstanke om brott kontaktar vi Polismyndigheten. Med tamdjur menas till exempel får, nötkreatur och jakthundar. Reglerna gäller både innanför och utanför inhägnat område, och kan om det gäller lodjur användas även vid angrepp i vilthägn. Laghänvisning: § 28 Jaktförordning (1987:905)

Mer information om hur du ska göra vid angrepp och om ersättning för rovdjursdödade tamdjur hittar du på lansstyrelsen.se. Skriv in anmäl rovdjursangrepp i sökrutan så hamnar du rätt.

Inventering av lodjur och varg

Den 1 oktober startade inventeringssäsongen för lodjur och varg. Hjälp till med rovdjursinventeringen genom att rapportera dina observationer

Allmänhetens rapporteringar av rovdjursobservationer är till mycket stor hjälp i vårt arbete med inventering. Du kan rapportera syn-

observationer av rovdjur men också spår, spillning med mera, via webbplatsen skandobs.se eller med hjälp av appen Skandobs Touch.

Hjälmarén utreds som biosfärområde

Örebro kommun utreder, tillsammans med andra berörda, möjligheten att bilda ett biosfärområde kring Hjälmarén. Länsstyrelsen i Örebro län medverkar i processen.

TEXT: GUSTAV AXBERG & DANIEL GUSTAFSON FOTO: MOSTPHOTOS

Ett biosfärområde är ett geografiskt avgränsat område och syftet är att bidra till att bevara landskap, ekosystem, arter och genetisk mångfald samtidigt som en hållbar ekonomisk utveckling säkras.

Tanken med att bilda ett biosfärområde kring Hjälmarén är att tillsammans med lokalt näringsliv och civilsamhälle utveckla en attraktiv och levande landsbygd och hållbara livsmiljöer för natur, djur och människor. En viktig del i ett biosfärområde är kunskapsutveckling och därför medverkar Örebro universitet i projektet.

- Både utvecklingen av Hjälmarén och omställningen till ett hållbart samhälle är prioriterat av Örebro kommun och vi ser därför att satsningen på ett biosfärområde är en bra möjlighet för att uppnå båda delarna. Många av de frågor som vi ställs inför är komplexa och är bara möjliga att lösa om vi arbetar tillsammans med myndigheter, näringsliv och civilsamhälle, säger projektledare Gustav Axberg, Miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen, Örebro kommun.

Hjälmarén har goda förutsättningar att utvecklas till ett biosfärområde. Bland annat har det tagits fram en gemensam strategi som samtliga kommuner, regioner och länsstyrelser står bakom. Bland övriga aktörer som medverkar i ansökningsprocessen finns bland annat LRF, Hjälmarens vattenvårdsförbund, läns museerna, naturskyddsföreningar, ornitologiska föreningar, Hjälmarens fiskareförbund och kraftverksbolag.

Gemensamma lösningar

Ett biosfärområde innebär inget juridiskt skydd eller juridiska åtaganden, utan en modell som har resurser som gör det möjligt för myndigheter, näringsliv och civilsamhälle att hitta lösningar på gemensamma problem, till exempel hur en ekologiskt hållbar livsmedelsproduktion kan uppnås samtidigt som den enskilde lantbrukarens ekonomiska hållbarhet säkras. Även hur vi förbättrar vattenkvaliteten i Hjälmarén är en fråga som kräver ett långsiktigt engagemang från ett stort antal aktörer.

Sju områden i Sverige

I Sverige finns sju biosfärområden, till exempel Vattenriket i Kristianstad och Blekinge Arkipelag, och i världen finns det 738. Biosfärområden utses av Unesco, FN-organet för kultur, vetenskap och utbildning.

Förstudie för ansökan

Örebro kommun inleder nu en förstudie tillsammans med andra berörda myndigheter och aktörer. När förstudien är klar lämnas den in som en ansökan till den nationella biosfärkommittén. Om beskedet blir positivt inleds en kandidatur innan en formell ansökan till Unesco i Paris kan göras.

Läs mer om biosfärområde och Hjälmarens utveckling på Örebro kommuns webbplats, www.orebro.se. Sök på "Så arbetar vi med Hjälmarén".

Kontakt:

Gustav Axberg, projektledare, Miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen. gustav.axberg@orebro.se, 019-211864

Kurser

GÄRDSGÅRDSKURS

**Måndag den 16 oktober | 09.30-16.00 |
Sännaboda 220, Garphyttan | 500 kronor**

Vill du lära dig att bygga en hägnad som passar väl in i kulturlandskapet och dessutom kan ingå i kretsloppet? Då är välkommen till en kurs i gårdsgårdsbygge.

Under kursdagen lär vi oss om lämpligt material och vilka redskap som behövs. Vi tränar på att hitta lämpliga vidjor (grangrenar) att binda med och att värma dem över eld så att de blir mjuka och hanterliga. Vi lär oss också hur man räknar ut materialåtgång, var man får tag i störar och gårdslen.

MÅLGRUPP: verksamma inom jordbruks-, trädgårds-, skogsbruks-, företag

KOSTNAD: Kursen kostar 500 kronor exkl moms (mat och fika ingår). Meddela om du har behov av speciell kost.

KURSLEDARE: Kjell Gustafsson från Ängagårdets Natur och Kultur

Ta med handskar och oömma kläder!

ANMÄLAN: senast 12 oktober via kalendern på Länsstyrelsens webbplats www.lansstyrelsen.se/orebro/kalender

Anmälan är bindande, vid avbokning senare än 7 dagar innan kursen debiteras full kursavgift.

INFORMATION: Therese Erneskog, therese.erneskog@lansstyrelsen.se eller 010-224 84 22

Om kursen är fullbokad kan du anmäla dig för en reservplats genom att skicka e-post till Therese Erneskog: therese.erneskog@lansstyrelsen.se
Kursen anordnas av Länsstyrelsen i Örebro län.

STUDIERESA NÖTKÖTTSPRODUKTION VÄRMLAND, TVÅ DAGAR

**Tisdag och onsdag 7 - 8 november |
Avfärd 08.00 7 november, -hemkomst
19.00 8 november | 2 000 kronor**

Länsstyrelsen i Örebro län bjuder in till en studieresa med tema nötköttsproduktion. Vi åker buss till Värmland och besöker gårdar med olika produktionsinriktning och inhysningssystem. Resan är två dagar och vi övernattar på hotell i Karlstad.

STUDIEBESÖK

Marie Larsson och Jimmy Holmgren, Enkullen, Ölme.

Olle Nilsson, Gällserud, Molkom
Johan Svantesson, Godås, Säffle
Henrik Nisser, Alstrum, Karlstad
Jonas Kervén, Åsen, Brunskog
Klas-Anders Haglund, Rudsgården
Sydstuga, Åmotfors

Du kan läsa ett mer detaljerat program på vår webbplats lansstyrelsen.se/orebro under kalender.

MEDVERKANDE

Ann-Sofie Hedberg och Therese Erneskog, Länsstyrelsen i Örebro län.

KOSTNAD: Resan kostar 2 000 kronor plus moms. I det ingår resa, mat, fika, studiebesök och del i dubbelrum på hotell i Karlstad. Enkelrum kostar 400 kronor extra och beställs i samband med att du anmäler dig till resan.

INFORMATION OCH ANMÄLAN

Ann-Sofie Hedberg 010-224 84 26, ann-sofie.hedberg@lansstyrelsen.se eller
Therese Erneskog 010-224 84 22, therese.erneskog@lansstyrelsen.se
Det går också bra att anmäla sig via kalendern på länsstyrelsens webbplats, lansstyrelsen.se/orebro/kalender.

Anmälan senast torsdag 26 oktober.

GRÄVA VÅTMARK

**Tisdag 14 november | 8:45 - 16.00 |
Tysslingens Naturcenter | 2 000 kronor**

På kursen får du en bakgrund till varför man anlägger våtmarker och fosfordammar, hur det går till och vad man behöver tänka på för att det ska bli säkert, lagligt och funktionellt.

PROGRAM

- Varför arbetar vi med vatten?
- Lämpliga fysiska åtgärder
- Ansvarsfördelning vid anläggning
- Underlag inför fysisk anläggning
- Vattenverksamhet och dikningsföretag
- Säkerhetsåtgärder
- Anläggning: planering, utlopp, vallar, utformning, funktion, vanliga fel
- Fältbesök på två anlagda våtmarker

MÅLGRUPP: Du som kör grävmaskin och är intresserad av att gräva våtmarker.

KOSTNAD: 2 000 kronor exklusive moms. Fika, lunch, kurspärm och diplom ingår.

KURSLEDARE: Morgan Johansson, Naturvårdsgruppen AB
Kursen arrangeras av Hjälmarens vattenvårdsförbund

INFORMATION OCH ANMÄLAN

För mer information om kursen och för att anmäla dig kan du kontakta Anna Eklund, LEVA samordnare, Hjälmarens vattenvårdsförbund 070-251 18 72 eller anna.eklund@hjvvf.se.
Anmälan till kursen senast 4 november.